

kiselinu i tako mu povećavaju stupanj kiselosti. Što manje bakterija dospije u mlijeko prilikom mužnje i što ga čuvamo u hladnijoj okolini, to će nam kiselost mlijeka biti niža t. j. lakše ćemo očuvati njegovu svježinu.

Nije ni potrebno spominjati, da prodaja mlijeka od bolesnih muzara (kao što i prodaja vrhnja, maslaca i sira od takovog mlijeka) može ugroziti zdravlje djeteta i odraslog čovjeka, pa je zato u Pravilniku točno označeno, koje se mlijeko smatra štetnim po zdravlje. Svaki napredni poljoprivrednik, ako mu oboli krava, pozvat će veterinara i s njime će se posavjetovati, prije nego što mlijeko od bolesne muzare stavi u prodaju, ili ga čak upotrebi u vlastite svrhe.

Službenici sanitarne, veterinarske i tržne inspekcije, pa mljekarska poduzeća zakonom su obvezani, da se u nadzoru nad prometom mlijekom, odnosno pri preuzimanju mlijeka, drže odredaba spomenutog pravilnika i zakona i uredaba navedenih u uvodnom dijelu ovog članka. Zbog toga su zakonom određene i odgovarajuće mjere za osiguranje zdravlja stanovništva. Tako su na pr. prema Osnovnom zakonu o zdravstvenom nadzoru nad životnim namirnicama organi nadležni za poslove inspekcije ovlašteni, da zabrane stavljanje u promet neispravne namirnice, te da ih oduzmu i čak unište. Proizvođači, koji stave u promet namirnice štetne po zdravlje, pokvarene ili patvorene, mogu prema čl. 59 istog zakona biti kažnjeni novčanom kaznom do 500.000 dinara ili kaznom zatvora do 30 dana, ili i jednom i drugom kaznom.

Nastojeći, da ovim putem uputimo naše proizvođače na selu i upozorimo ih na zakonske propise, koji su sada na snazi, nadamo se, da će im oni lako udovoljiti na opće zadovoljstvo njih samih, kao i potrošača njihovih poljoprivrednih proizvoda.

Z A N A Š E S E L O

O STOČNOM PASOŠU

Kad se kupuje i prodaje stoka, mogu se veoma lako prenositi i različite stočne zarazne bolesti, pogotovo danas, kada je i međunarodna trgovina veoma živa, pa se suvremenim prijevoznim sredstvima stoka i stočne prerađevine prebacuju na velike daljine. Zato je promet stokom kontroliran po čitavom svijetu, doneseni su zakonski propisi, a kontrola se vrši u prvom redu sa stočnim pasošem. Tako se i u našoj zemlji po zakonskim propisima promet stokom može vršiti samo sa životinjama, koje imaju stočni pasoš.

Stočni pasoš — stočna putnica je zakonom određena javna isprava, kojom se dokazuje, da je stoka zdrava, odakle potječe, i čije je vlasništvo. Dokaz o vlasništvu vri-

jedi godinu dana, o porijeklu 40 dana, a uvjerenje o zdravlju svega 10 dana, pa se valjanost stočnih pasoša, u slučaju da stoka nije prodana, a želimo je ponovno tjerati na sajam, mora nakon 10 dana produljiti. Pod zdravljem stoke u stočnom pasošu razumijeva se, da životinja, na koju glasi pasoš, ne boluje, i ne postoji sumnja da je zaražena jednom od stočnih zaraznih bolesti imenovancem u Osnovnom zakonu o zaštiti stoke od stočnih zaraza. Stočne pasoše izdaju i u njima vrše promjene Narodni odbori općine, gdje se stoka nalazi, a na temelju vjerodostojnih dokumenata i podataka.

Stočni pasoš je odlično sredstvo za zaštitu od prenošenja stočnih zaraza, samo ako se propisi o stočnim pasošima točno i pro- vode, a i mi sami prigodom kupovanja stoke

imamo sigurnu i direktnu zaštitu. Uzmimo jedan primjer. Želimo li kupiti dobru mliječnu kravu ili dobru junicu za priplod, svakako nam je stalo da ne bude tuberkulozna da nije zaražena brucelozom (bang, zarazni pobačaj) i da ne boluje od drugih bolesti. Kupujemo li je bez pasoša, tada u prvom redu nemamo nikakvih dokaza, od koga smo kravu kupili, i veoma je teško, a često i nemoguće prodavaoca tužiti i tražiti, da uzme natrag kupljeno grlo, ako poslije kupnje utvrdimo, da je bolesno ili da ima manu, za koju prodavalac mora jamčiti. Nadalje, ako smo uzeli kravu bez pasoša i ostalih popratnih dokumenata, a ustanovi se, recimo, da je tuberkulozna, moći ćemo je prodati samo za klanje, a izgubit ćemo svako pravo na bilo kakovu odštetu, i još možemo krivično odgovarati, što smo potpomagali širenju ove zarazne bolesti. Kupnjom ili prodajom stoke bez stočnog pasoša bezrazložno se dakle sami izvrgavamo raznim neprijatnostima i troškovima, omogućujemo širenje stočnih zaraza, potpomazemo ilegalnu trgovinu, a ponekad i krađu stoke, te uskraćujemo prihode općinama. Zato je u našem interesu i u interesu zajednice, da poštuemo sve propise, koji su određeni za uredan promet stokom, a u prvom redu, da se uvijek služimo stočnim pasošem.

Dr. Mato Winterhalter

STAN KAO VAŽAN FAKTOR U ČUVANJU ZDRAVLJA

Stan je životna potreba svakog kulturnog čovjeka, jer mu omogućuje, da stalno ili povremeno boravi na svakome mjestu na svijetu, pa i ondje, gdje su inače klimatske i vremenske prilike najneprikladnije za život. Stan ipak mora udovoljavati stanovitim higijenskim uvjetima, inače može nepovoljno utjecati na zdravlje stanara.

Stan na selu ima naročito veliko značenje za zdravlje stanara, jer osim prostorija za stanovanje u najužem smislu obuhvaća i čitav niz gospodarskih zgrada i drugih objekata, koji svi skupa sačinjavaju jedinstvenu cjelinu, a ova može povoljno ili nepovoljno utjecati na zdravstveno stanje seljaka.

Svaki stan, pa tako i za onaj na selu, treba da bude dovoljno prostran, čist, svijetao, suh i ugodno temperiran (zagrijan), na svakog ukućanina da otpada bar 8 do 10 kv. met. stambenog prostora. Prozori moraju biti dovoljno veliki i čisti, ne smiju biti zastrti drvećem, visokim ogradama ili susjednim kućama. Podovi moraju biti od drva i da se lako i redovito čiste. Zemljani podovi su stalno nečisti i služe kao leglo

zaraznih klica. Kameni i betonski podovi su hladni i pogoduju razvoju raznih bolesti, prehlada i reumatizma. Stan ne smije biti vlažan. Zato ne valja graditi kuću na podvodnom terenu, i kod gradnje treba se pobrinuti za urednu izolaciju. Vlažan stan pogoduje reumatičnim bolestima i svim njihovim štetnim posljedicama. Zidovi stambenih kuća moraju biti građeni od pečene cigle, kamena, a manje od betona, kako bi stambene prostorije bile što bolje izolirane od utjecaja vanjske temperature, ljeti od jake vrućine, a zimi od studeni. Zimi mora stan biti zagrijan; to nije samo ugodno nego i za zdravlje prijeko potrebno. Način zagrijavanja naročito je važan ne samo iz zdravstvenih nego i iz ekonomskih razloga.

Seoski stan mora također imati najnužniji namještaj, u prvom redu dovoljan broj kreveta. Svatko mora spavati na svom krevetu. Sobe za spavanje moraju biti odijeljene od soba za dnevni boravak i od kuhinje. Naročito je nezdravo, ako se čitav stan sastoji od jedne same prostorije, koja služi za dnevni boravak, kuhanje, pranje, spavanje, a kadšto čak i za čuvanje siromašne imovine, žita, brašna, krumpira, pa i stoke. Danas je srećom sve manje takovih stanova, ali ih se nalazi i nema sumnje, da oni igraju ogromno značenje u poboljšanju i preranom umiranju na našem selu, naročito male djece i dojenčadi.

Ali i ondje, gdje su stambene prilike središnje, ima još mnogo toga, što sa zdravstvenog gledišta ne zadovoljava i što također nepovoljno utječe na zdravlje našeg seljaka. Dotaknut ćemo se samo nekih najvažnijih momenata.

Najčešće na našem selu nije riješeno pitanje o opskrbi vodom onako, kako to danas medicina i higijena traže u interesu zdravlja naroda. Plitki i loše građeni bunari izvor su mnogih i čestih crijevnih zaraza, naročito kod djece. Dešava se kadšto, da se odrasli služe već godine i godine takvim bunarima bez ikakove štete po svoje zdravlje, pa to navode kao dokaz, da je voda dobra, zdrava. Oni zaboravljaju, da su već preboljeli razne crijevne bolesti i tako postali otporni protiv daljnjeg oboljevanja od tih bolesti, ali da u isto vrijeme hiljade i hiljade njihovih vršnjaka nisu imali te sreće, nego su životom platili taj nehigijenski nedostatak.

Bunar* mora biti čvrsto građen, bar 6 metara dubok, okolina mu mora biti čista, oko vijenca mora biti betonirani pločnik, vijenac bunara da je pokriven, a voda da

* Vidi «Mljekarstvo» br. 3 »Seoski bunar«

se dobiva na crpaljku. Ako nema crpaljke, a ono treba crpsti vodu posebnim sudom, koji se sam automatski ispraznjuje, tako da ga svatko ne mora dirati rukama, koje su nerijetko i nečiste. Grabljenje vode privatnim sudovima, koji često služe i za manje čiste svrhe, najveća je opasnost za higijenski kvalitet vode.

Drugo važno pitanje našeg sela je zahod i dubrište. Često tome ne pridaje se nikakve važnosti, dapače kao da nije ni lijepo u društvu o tome govoriti! Nije rijetko, da u čitavom selu nema ni jednog jedinog zahoda, a higijenskog pogotovo. Njžda se vrši bilo gdje, u vrtu, na dvorištu, iza plota, u staji ili na dubrištu. Sve to pogoduje razmnažanju muha, nečist se raznosi oko kuće i u kuću, napose onečišćuje se okolina bunara, pa se zagadi podzemna voda, naročito poslije kiša i poplava. Zato je uređan zahod i uredno dubrište uz higijenski bunar osnovni uvjet za asanaciju sela i najsigurnije mjerilo higijensko i opće kulture pojedinaca i čitavoga sela.

Dva su osnovna momenta, koja moramo imati na umu kod izgradnje higijenskih zahoda i dubrišta. Prvo: moramo spriječiti zagađivanje podzemne vode, drugo: spriječiti pristup i razmnažanje muha i druge gamadi. Crna jama mora biti građena od nepropusnog materijala, najbolje od betona, da se spriječi prodiranje tekućeg zagađenog sadržaja u podzemne slojeve sve do podzemne vode. Isto tako preporučuje se, da dno dubrišta, a svakako jama za gnojnicu, bude od nepropusnog materijala (betona). Kod zahodske jame probitačno je podići naročite pregrade, kako bi (fekalne mase) zahodska nečist prošla potrebnu fermentaciju, prije negoli je upotrebimo za gnojivo

na poljima. Zahodske jame i dubrišta treba pokriti, kako bismo spriječili muhama, da ne polažu jajašca i ne slijeću na izmetine, koje mogu sadržavati opasne zarazne klice. Muhe često sa svojim nožicama raznose takve klice na živežne namirnice i tako se šire crijevne zaraze. Osim toga higijenski uređeno dubrište ima i veliku ekonomsku prednost, jer daje vrednije dubre, ako nije izloženo nepovoljnom djelovanju sunca i kiše.

Još je jedan težak nedostatak mnogih naših seoskih kuća. To je uređenje kuhinje. Među raznim nedostacima ističe se najčešće loše ognjište. Veoma često kuhaju domačice na otvorenom ognjištu. Kako tu nema pravog dimnjaka, to se dim i ostali štetni produkti izgaranja zadržavaju u prostoriji i pomalo se probijaju napolje u zidu, vrata, prozor ili slučajne pukotine u zidu. Da je to neugodno, a pogotovo veoma štetno, ne treba dokazivati. Ne škodi to samo očima i plućima, nego i čitavom organizmu, jer se u dimu nalaze razni otrovi, napose t. zv. ugljični monoksid, koji je veoma opasan krvni otrov. Osim toga najveći dio ogrjevnosti drvna propada i iskorisćuje se jedva 10%. Moramo zato nastojati, da se u seoska domaćinstva uvedu zidani ili prenosivi štednjaci, jer se kod njih štede drva i drugi ogrjevni materijal, dobro zagrijavaju prostoriju, olakšavaju rad domačici i ne oštećuju zdravlje ukućana. Izdaci za nabavu ili zidanje štednjaka brzo se nadoknađuju uštedom na gorivu, a da i ne govorimo o drugim koristima.

Oko drugih čestih higijenskih nedostataka u seoskoj kući i kućanstvu pozabavit ćemo se na drugom mjestu.

Prim. dr. Eugen Nežić

PRIMILI BI KAO PRIJENOS OSNOVNIH SREDSTAVA

Separator za mlijeko od 450 do 1000 l/h
Kompresor za hlađenje
i eventualno neku drugu opremu za mljekaru

Ponude sa opisom pošaljite na

ZEMJORADNIČKA ZADRUGA TEŠANJ

Opaska uredništva:

U ovom broju iz tehničkih razloga nisu uvrštene rubrike: »Vijesti« i »Iz domaće i strane štampe«.